

התקפות הרקטות ובלוני התבערה על התושבים ביישובי "עוטף עזה"

(מקרה בוחן)*

מבוא

הנחת היסוד של המחקר היא שהאלימות ההדדית והקשיים בחיי היומיום הנובעים מהסכסוך הישראלי-פלסטיני המתמשך, גורמים לשני הצדדים לפתח ולשמר תפיסות שליליות הדדיות. תפיסות אלה מערעות את האמון בין הצדדים ומסכלות כל אפשרות להתקדמות לקראת הסכם שלום. מסמך זה, המתמקד בתושבי "עוטף עזה" הנתונים להתקפות של רקטות ובלוני תבערה מזה כשני עשורים, נועד לבחון את הנחת המחקר הבסיסית שלנו. בדיקה זו תעמיק את התובנות מסקר דעת הקהל המקיף שנערך במסגרת המחקר במהלך 2020, וכן מהסקרים שנערכו על פי שלושת המקרים, כמו גם מראיונות אישיים וקבוצות מיקוד באותם נושאים. הוספנו גם נתונים ומידע ממקורות אחרים: דיווחים בתקשורת, מחקרים נוספים שהתפרסמו ומסמכים אחרים. חקר המקרים, כחלק מהמחקר, הוגדר כפעילות המתארת את העלויות הגבוהות הנגבות מן הציבור בגין הימשכות הסכסוך, אשר אמורות להראות את הקשר המשמעותי ביותר להתפתחות חוסר האמון בין הצדדים. התגובות והעמדות בקרב המרואיינים (12) הושאו בהתייחס לרמות הלחץ והקשיים השונים אליהם נחשפו. בשל נגיף הקורונה, כל הראיונות נערכו בטלפון, בגישה של ראיונות עומק, על פי שאלון שהוכן מראש. הראיונות נערכו בין דצמבר 2020 לפברואר 2021. כל המרואיינים גויסו למחקר באמצעות מאגרי מידע שונים, קשרים אישיים וארכיוני חדשות ותקשורת.

***הערה:** ניתן לראות את המידע והנתונים המלאים מסקר דעת הקהל המקיף לגבי הקשר המתואם בין המשתנים השונים ובין 'אמון' ו'התמיכה בתהליך השלום' במסמך **משפחות ויחידים שנפגעו מפיגועי**

טרור (מקרה בוחן)

תושבי "עוטף עזה" - בקו האש

כ- 100,000 תושבים חיים ביישובים הסמוכים לגבול עזה. כדי להמחיש את משמעות החיים תחת ירי רקטות מתמשך ושיגור יומיומי של בלוני תבערה, נציג באופן אקראי את מספר הרקטות ובלוני התבערה ששוגרו בתקופות שונות, במהלך 20 השנים האחרונות, משנת 2001 ועד ימינו. (מקור: [מרכז המידע למודיעין ולטרור ע"ש מאיר עמית](#)).

שנת 2001

31 ביולי	פלסטינים ירו פצצות מרגמה לעבר נצרים ולפחות מרגמה אחת לעבר רפיח-ים. בשעות הערב ירו פלסטינים שתי פצצות מרגמה לעבר עצמונה. לא היו נפגעים.
30 ביולי	פלסטינים ירו פצצת מרגמה לעבר כפר דרום ופצעו ילדה בת 9.
27 ביולי	פלסטינים ירו פצצות מרגמה לעבר גדיד.
18 ביולי	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה לעבר קיבוץ נחל עוז.
17 ביולי	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה לעבר מורג ונצר חזני. פלסטינים בבית ג'אלה ש בגדה המערבית ירו שתי פצצות מרגמה לעבר שכונת גילה שבמזרח ירושלים. היה זה הפיגוע הראשון מסוגו באזור, אם כי בעבר אירעו פיגועי ירי רבים מבית ג'אלה.
10 ביולי	פלסטינים ירו פצצת מרגמה על קהילה חקלאית שלא צוינה בישראל. לא היו נפגעים.
6 ביולי	פלסטינים ירו פצצת מרגמה לעבר גדיד.
4 ביולי	פלסטינים ירו פצצת מרגמה על התנחלות שלא צוינה.
29 ביוני	פלסטינים ירו פצצת מרגמה לעבר נצרים.
21 ביוני	פלסטינים ירו פצצת מרגמה בקוטר 120 מ"מ לעבר כפר לא מוגדר בישראל ושברו חלונות מכוניות. זו הייתה הפעם הראשונה שנעשה שימוש בסוג פגז גדול זה.
19 ביוני	פלסטינים ירו חמש פצצות מרגמה לעבר מושב קטיף. לא היו נפגעים.
18 ביוני	לאחר רדת החשיכה ירו פלסטינים ארבע פצצות מרגמה לעבר אזור התעשייה נווה דקלים.
14 ביוני	כאשר הפסקת האש עדיין בתוקף, ירו פלסטינים חמש פצצות מרגמה לעבר מורג לאחר רדת החשיכה. תנועת פתח קיבלה אחריות.

13 ביוני	שעות ספורות לאחר כניסת הפסקת האש לתוקף ירו פלסטינים פצצת מרגמה לעבר עצמונה.
12 ביוני	פלסטינים ירו שלוש פצצות מרגמה לעבר מורג. לא היו נפגעים.
10 ביוני	פלסטינים ירו שמונה פצצות מרגמה לעבר שתי התנחלויות שלא צוינו ברצועת עזה.
8 ביוני	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה על עצמונה ורפיח ים. לא היו נפגעים או נזק. ישראל הגיבה בירי שני פגזי נ"ט על עמדת כוח 17 של הכוח הפלסטיני.
7 ביוני	פלסטינים ירו ארבע פצצות מרגמה לעבר גני טל. לא היו נפגעים.
3 ביוני	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה לעבר כפר דרום. לא היו נפגעים.
1 ביוני	פלסטינים ירו ארבע פצצות מרגמה שהתפוצצו סמוך לחממות בהתנחלות שליו שברצועת עזה.
30 במאי	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה לעבר רפיח-ים.
26 במאי	פלסטינים בח'אן יונס ירו פצצת מרגמה לעבר נווה דקלים.
24 במאי	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה על נצרים. לא היו נפגעים.
22 במאי	פלסטינים ירו שלוש פצצות מרגמה לעבר ישראל, שכולן התפוצצו בשטחים פתוחים. לא דווח על נפגעים או על נזק.
19 במאי	פלסטינים ירו שבע פצצות מרגמה לעבר גדיד.
18 במאי	פלסטינים ירו פצצת מרגמה לעבר גדיד, שהתפוצצה בין החממות של הקהילה.
17 במאי	פלסטינים ירו שלוש פצצות מרגמה על שתי קהילות יהודיות. אחת נחתה בשטח ישראל, סמוך לניר עם, ואחת נחתה בכניסה לנצרים. בשעות הערב התפוצץ פגז שלישי בחצר האחורית של בית משפחה בנצר חזני וגרם נזק לבית. בני המשפחה לא היו בבית באותו זמן משום שביקרו את בנם, שנפצע בהפגזות של מועדון הנוער ב-28 באפריל. הג'האד האיסלאמי קיבל אחריות על הפיגועים בניר-עם ובנצר חזני.
15 במאי	חמאס ירה מרגמות לעבר כפר עזה ולאחר מכן ירה פצצת מרגמה שפגעה בגג בית בכפר דרום וגרמה לנזק אך ללא נפגעים. שתי מרגמות נוספות נחתו סמוך לקיבוץ ניר-עם.
11 במאי	פלסטינים ירו שש פצצות מרגמה לעבר התנחלויות ויישובים ישראלים שלא צוינו.
9 במאי	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה על ניסנית.

7 במאי	פלסטינים ירו ארבע פצצות מרגמה על כפר עזה. לא דווח על נפגעים או על נזק.
6 במאי	פלסטינים ירו פצצת מרגמה לעבר נצרים.
4 במאי	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה על כפר עזה.
30 באפריל	פלסטינים ירו שתי מרגמות לעבר גדיד.
28 באפריל	פלסטינים ירו חמש מרגמות לעבר הכפר נצר חזני שברצועת עזה, פגעו במרכז בילוי ופצעו שישה צעירים אזרחיים, אחד מהם באורח קשה. קבוצה לא מוכרת בשם "ארבעת השהידים", שטענה להשתייכות לפתח, לקחה אחריות על הפיגוע. פתח עצמה התנערה מהפיגוע והכחישה את הידיעה על הקבוצה.
24 באפריל	פלסטינים ירו שלוש פצצות מרגמה לעבר העיירה גדיד שברצועת עזה. לא היו נפגעים אך נגרם נזק לחמיה.
19 באפריל	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה שנחתו בין עצמונה למורג. לא היו נפגעים. ישראל לא הגיבה לתקיפה.
18 באפריל	חמאס ירתה מרגמות לעבר ניסנית. מאוחר יותר ירו פלסטינים חמש מרגמות נוספות לעבר הכפר ניר-עם שבישראל ובכפר דרום.
17 באפריל	פלסטינים ירו שש פצצות מרגמה לעבר נווה דקלים.
16 באפריל	חמאס ירה ארבע פצצות מרגמה על העיר שדרות ולא גרם לנפגעים או לנזק.
15 באפריל	פלסטינים ירו ארבע פצצות מרגמה לעבר העיירות נצר חזני וקטיף שברצועת עזה, ולא גרמו לנפגעים.
11 באפריל	בשעות הערב של היום הרביעי של חג הפסח ירו פלסטינים פצצות מרגמה לעבר היישובים ניסנית וכפר דרום ברצועת עזה ובקיבוץ נתיב העשרה.
10 באפריל	ביום השלישי של חג הפסח ירו פלסטינים שתי פצצות מרגמה לעבר העיירה קטיף שברצועת עזה ולא גרמו לנפגעים. מאוחר יותר ירו פלסטינים מרגמות נוספות לעבר ניסנית.
9 באפריל	בשעות אחר הצהריים של היום השני של חג הפסח ירו פלסטינים פצצת מרגמה לעבר עצמונה. נגרם נזק לבית ספר בקהילה, אך לא היו נפגעים.
8 באפריל	בסוף היום הראשון של חג הפסח ירו פלסטינים חמש פצצות מרגמה לעבר נחל עוז ומוצב צה"ל סמוך.
7 באפריל	ערב חג הפסח ירו פלסטינים פצצת מרגמה לעבר עלי סיני. לא היו נפגעים.
6 באפריל	פלסטינים ירו מרגמות על שלוש התנחלויות ישראליות שלא צוינו ועל חווה קהילתית אחת בישראל. לא היו נפגעים.

3 באפריל	פלסטינים ירו שלוש פצצות מרגמה לעבר הכפר עצמונה שברצועת עזה. הרסיסים של אחת המרגמות פגעו בתינוק בן 10 חודשים ובאמו, פצעו באורח קשה את התינוק ופצעו את האם באורח קל. ארגון המכנה עצמו חיזבאללה-פלסטין קיבל אחריות.
26 במרץ	פלסטינים ירו שלוש פצצות מרגמה לעבר מורג. לא דווח על נפגעים.
21 במרץ	כוח 17 ירו שתי פצצות מרגמה לעבר העיירה מורג שברצועת עזה ושלוש פצצות מרגמה לעבר נצרים.
18 במרץ	פלסטינים ירו שלוש פצצות מרגמה מרצועת עזה לעבר היישוב החקלאי נחל עוז ופצעו חייל. הייתה זו מתקפת הרקטות הפלסטינית הראשונה על ישראל באינתיפאדה השנייה.
17 במרץ	פלסטינים ירו טיל נ"ט לעבר אזור התעשייה נווה דקלים ברצועת עזה.
8 במרץ	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה לעבר נצרים. לא היו נפגעים.
4 במרץ	פלסטינים ירו מה שנראה כפצצות מרגמה לעבר נצרים. לא דווח על נפגעים.
22 בפברואר	פלסטינים ירו ארבע פצצות מרגמה לעבר העיירות דוגית ועלי סיני שברצועת עזה.
15 בפברואר	פלסטינים ירו שתי פצצות מרגמה לעבר נצרים. לא דווח על נפגעים.
10 בפברואר	פלסטינים ירו פצצת מרגמה לעבר בית בעיירה נצרים. לא היו נפגעים.
30 בינואר	פלסטינים ירו פצצת מרגמה לעבר בית נצרים שברצועת עזה. הייתה זו הפעם הראשונה בה פלסטינים השתמשו בנשק בליסטי נגד התנחלות יהודית. הפגז חדר לגג הבית אך נעצר על ידי תקרת בטון. בני המשפחה שהו באותו זמן בבית בקומת הקרקע ולא היו נפגעים.

שנת 2007

ינואר-דצמבר	בשנת 2007 נורו בסך הכולל 2,807 רקטות ופצצות מרגמה לעבר ישראל.
31 בדצמבר	מטח של 14 פצצות מרגמה ורקטת קסאם אחת נחתו בשטחים פתוחים בצפון ובדרום הנגב. לא נגרם נזק או נפגעים.

20 בדצמבר	חמש רקטות קסאם פגעו בישראל בשטחים פתוחים ליד שדרות ואשקלון. אחת הרקטות נחתה בחצר בית ספר בשדרות, שם טופלו 12 תלמידים במצב של הלם.
18 בדצמבר	ארגונים פלסטיניים ירו לפחות 15 רקטות קסאם וגרמו לנזק מסוים בלבד.
16 בדצמבר	רסיסים מרקטה פצעו באורח קל עד בינוני ילד בן שנתיים. אמו טופלה בשל הלם. הרקטה פגעה ישירות בבית בקיבוץ זיקים.
13 בדצמבר	שני קסאמים נוספים נורו לעבר ישראל; הם פצעו באורח בינוני אישה בשדרות.
12 בדצמבר	כעשרים קסאמים נורו לשטח ישראל ופצעו באורח קל שלושה אזרחים ישראלים.
5 בדצמבר	שלושה חמושים של חמאס נהרגו במהלך הלילה בעת שיגור רקטות לעבר שדרות. אחת הרקטות פגעה בבניין מגורים וגרמה לאישה להלם ולנזק רב.
3 בדצמבר	ארבעה חיילי צה"ל נפצעו מפיצוץ פצצת מרגמה סמוך לבסיסם בנחל עוז.
2 בדצמבר	מטח מרגמות פוגע בקיבוץ וגורם לנזק.
26 בנובמבר	שלושה קסאמים נחתו בשטח ישראל.
21 בנובמבר	מטח של חמש רקטות קסאם ו-18 פצצות מרגמה פגעו בנגב המערבי, ובכמה קיבוצים, שדרות ואשקלון.
15 בנובמבר	שני אנשי גדודי חללי אל-אקצא המזוהים עם פתח נהרגו על-ידי חיל-האוויר בעת שיגור קאסם.
4 בנובמבר	שלוש רקטות קאסם נורו לעבר ישראל. הג'האד האסלאמי קיבל אחריות.
1 בנובמבר	8 פצצות מרגמה ו-13 רקטות קסאם נורו בתוך שעה לעבר הנגב המערבי.

שמונה פצצות מרגמה נורו לעבר ישראל, חלקן נורו מחצר בית ספר.	31 באוקטובר
שבע רקטות קסאם נורו לעבר ישראל.	26 באוקטובר
עשר רקטות קסאם שוגרו לעבר ישראל ללא נפגעים וללא לנזק.	25 באוקטובר
מטח רקטות פגע בנגב המערבי, חמש רקטות קסאם וכמה פצצות מרגמה. אף אחת מהרקטות לא גרמה לפציעות, למרות שאחד הבתים עלה באש.	24 באוקטובר
11 רקטות קסאם ו-8 מרגמה פגעו בנגב. לפחות חמש מהן פגעו בשדרות, ואחת מהן פגעה בבניין דירות. גדודי צלאח אלדין קיבלו אחריות.	23 באוקטובר
יותר מ-15 רקטות קסאם נורו לעבר ישראל ב-21 וב-22 באוקטובר.	21-22 באוקטובר
8 פצצות מרגמה, 3 רקטות קסאם ורקטת קטיושה אחת נפלו בשטח ישראל.	7 באוקטובר
12 רקטות ו-20 פצצות מרגמה נורו לעבר שדרות.	26 בספטמבר
ארבעה קסאמים ירדו על יישובי גבול עזה. אף אחד לא לקח אחריות.	18 בספטמבר
שתי רקטות קסאם נורו לעבר הבסיס הצבאי זיקים. כתוצאה מכך נפצעו לפחות 66 בני אדם, ולפחות עשרה באורח בינוני עד קשה. 69 חיילים נפצעו מפגיעת הרקטה; ל-60 מהם היו רק פציעות קל עד בינוני מרסיסים, אך ארבעה מהם נפצעו באורח קשה. לאחד מן הפצועים נאלצו לקטוע את רגלו. הג'יהאד האיסלאמי וועדות ההתנגדות העממית קיבלו אחריות.	10 בספטמבר
7 רקטות קסאם נפלו בנגב. אחת מהן נחתה בחצר מעון יום בשדרות, פגעה בבניין וגרה להלם ל-12 בני אדם, בהם כמה תינוקות. הג'יהאד האיסלאמי קיבל אחריות.	3 בספטמבר
שלוש רקטות קסאם, שנורו ע"י מחבלים פלסטינים ברצועת עזה, פגעו בשטחים פתוחים בנגב המערבי.	30 באוגוסט
ארבע רקטות קסאם נורו לעבר ישראל.	29 באוגוסט

28 באוגוסט	תושב שדרות נפצע באורח בינוני מרסיסי רקטת קסאם שנפלה על ביתו בחדר השינה. גדודי חללי אל-אקצא קיבלו אחריות על הפיגוע. שבעה קסאמים נוספים נורו וגרמו לנזק ושני בני אדם סבלו מהלם.
27 באוגוסט	רקטת קסאם נורתה לשטח ישראל.
23 באוגוסט	שמונה רקטות קסאם נפלו בנגב.
22 באוגוסט	רקטת קסאם נחתה בשדרות.
21 באוגוסט	שתי רקטות קסאם נורו לעבר ישראל, אחת מהן פגעה בגן ילדים, פצעה וזעזעה כמה בני אדם.
20 באוגוסט	שישה מאנשי הזרוע הצבאית של חמאס ירו קאסם ופצצות מרגמה לשטח ישראל.
17 באוגוסט	שלושה רקטות קאסם ו-13 פצצות מרגמה נורו לעבר ישראל על ידי הג'יהאד האסלאמי. לא דווח על נפגעים או על נזק.
6 באוגוסט	רקטה ששוגרה מצפון רצועת עזה נחתה בחצר בית ספר בשדרות. גדודי אל-קודס, הזרוע הצבאית של הג'יהאד האסלאמי, קיבלו אחריות על הפיגוע, שגרם נזק למבנים סמוכים, בהם שני גני ילדים ובית ספר יסודי.
4 באוגוסט	שלוש רקטות קסאם נורו לעבר שדרות ופצעו שלושה בני אדם.
1 באוגוסט	ארבע רקטות קסאם נורו לעבר ישראל וגרמו לנזק.
26 ביולי	יותר מעשר פצצות מרגמה ורקטות קסאם נורו השבוע לעבר ישראל וגרמו לנזק ולפציעתן של שלוש נשים.
19 ביולי	ארבע רקטות קסאם פגעו בדרום ישראל, גרמו נזק לכמה מבנים וגרמו לחמישה בני אדם לסבול מהלם.
12 ביולי	הג'יהאד האיסלאמי ירה רקטת קסאם לשדרות. איש לא נפגע.

10 ביולי	11 פצצות מרגמה נורו לשטח ישראל בשלושה מטחים נפרדים. בשני בניינים נגרם נזק, אך לא היו נפגעים. הג'יהאד האסלאמי קיבל אחריות.
9 ביולי	שלוש רקטות קאסם נורו לשטח ישראל וגרמו לנזק אך לא היו נפגעים. הג'יהאד האסלאמי קיבל אחריות.
8 ביולי	חמש רקטות קאסם נורו לעבר ישראל. ארבע נחתו בשטחים פתוחים, אך אחת מהן נחתה סמוך למכללה בשדרות. איש לא נפגע. הג'יהאד האסלאמי קיבל אחריות. חמש רקטות קאסם פגעו בנגב המערבי ושלוש מהן פגעו סמוך למכללת ספיר. ההתקפה לא גרמה לדיוחים על נפגעים וגרמה רק נזק למבנה. גדודי עז א-דין אל קסאם קיבלו אחריות על הפיגוע.
5 ביולי	שלוש פצצות מרגמה ושתי רקטות קאסם נורו לעבר ישראל ולא גרמו לנזק או לנפגעים. חמאס והג'יהאד האסלאמי קיבלו אחריות.
20 ביוני	תשע רקטות קאסם פגעו בנגב המערבי ופצעו שלושה מרסיסים וגרמו להלם בלפחות שבעה מקרים מדווחים. בשדרות גרמו רקטות נזק לשני בתים ולבית כנסת. שתיים מהרקטות נפלו סמוך לקיבוץ ניר-עם ולא פצעו איש, אך גרמו להפסקת חשמל באזור. הג'יהאד האסלאמי קיבל אחריות על ארבע הרקטות.
18 ביוני	רקטת קאסם שנורתה מעזה פגעה במפעל שהכיל חומרים מסוכנים בשדרות. ההתקפה גרמה לדליפת חומר רעיל. כוחות כיבוי האש וצוותים שהתמחו בטיפול בחומרים מסוכנים אטמו את הדליפה וניקו את החומרים הרעילים.
6 ביוני	חמאס ירה שמונה פצצות מרגמה לעבר מעבר ארז, פגע במקום וגרם לשריפה בצד העזתי של הגבול.
5 ביוני	שתי רקטות קאסם נורו מרצועת עזה לעבר ישראל. אחת מהן נחתה סמוך לשדרות ואחת נחתה בשטח רצועת עזה; אף אחת מהן לא גרמה לפציעות.
3 ביוני	ארבעה חיילי צה"ל נפצעו, אחד באורח בינוני ושלושה באורח קל, סמוך למעבר ארז שבצפון רצועת עזה. הם נפצעו משלושה פגזי מרגמה שנורו לעברם. חמאס קיבלה אחריות. שתי פצצות מרגמה נוספות נפלו באזורים נוספים ברצועת עזה.

1 ביוני	ארבע רקטות קסאם נורו מרצועת עזה לעבר ישראל. שתיים מהרקטות נפלו סמוך לקיבוץ בנגב וגרמו נזק למוסך. רקטה נוספת פגעה בקיבוץ דרומית לאשקלון וגרמה נזק כבד למחסן. הרקטה הרביעית נחתה ברצועת עזה.
31 במאי	שלוש רקטות קסאם נורו לעבר ישראל, אך לא גרמו לנפגעים.
30 במאי	שש רקטות קסאם נורו מרצועת עזה לעבר הנגב המערבי. רקטה אחת פגעה בקו מתח גבוה ובבניין דירות בשדרות.
29 במאי	17 קסאמים פגעו בנגב, שלושה נחתו בשדרות. ועדות ההתנגדות העממית והחזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין קיבלו אחריות על הפיגועים.
28 במאי	שבע רקטות פגעו בשדרות, אך לא דווח על נפגעים.
27 במאי	שתי רקטות קסאם נפלו בשדרות. אושרי עוז, בן 36, נהרג מפגיעת רקטת קסאם סמוך לרכבו. אדם נוסף נפצע ותושבים נוספים סבלו מהלם. רקטת קסאם נוספת פגעה מאוחר יותר בשדרות ופצעה את אחד התושבים.
26 במאי	חמש רקטות קסאם נורו מרצועת עזה לעבר ישראל; איש לא נפגע.
25 במאי	מרגמה נפלה סמוך למעבר ארז. לא דווח על נפגעים, אך המבנה ניזוק במקצת.
23 במאי	מחבלים ירו תשע רקטות לעבר דרום ישראל, אך לא דווח על נפגעים.
22 במאי	חמאס שיגרה עשר רקטות לעבר ישראל.
21 במאי	חמש רקטות נורו לעבר שדרות, אחת מהן פגעה בעיר, שתיים נפלו דרומית לאשקלון ושתיים פגעו בנגב המערבי. רקטת קסאם שפגעה בשדרות הרגה ישראלית. לאחר מכן נורו עוד שלוש רקטות לעבר ישראל, שנחתו סמוך לקיבוץ בנגב המערבי. בהמשך היום שוגרו עוד שתי רקטות לעבר ישראל. מהתקפות אלה לא דווח על נפגעים.
20 במאי	10 רקטות נורו מעזה וארבע מהן נחתו בדרום ישראל, לא דווח על נפגעים.

18 במאי	בהתקפת רקטת קסאם על שדרות נפצעו שלושה בני אדם. 20 רקטות נורו לעבר קיבוץ ליד שדרות.
17 במאי	שני בני אדם בשדרות נפצעו קל מפגיעת אחת מ- 10 הרקטות שנחתו בשטח ישראל.
16 במאי	30 רקטות קסאם נורו לעבר הנגב המערבי והותירו שני תושבי שדרות פצועים. עשרה אחרים סבלו מהלם.
18 במרץ	גדודי אל קודס ירו חמש רקטות קסאם מרצועת עזה לעבר ישראל.

מתקפת בלוני תבערה, אזור אשכול, ישראל, 10 במאי 2021 קרדיט: אמנון זיו

שנת 2010

בנגב המערבי אותרו שתי נפילות של רקטות (28 ו-30 בדצמבר). הן נפלו בשטחים פתוחים. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. בנגב המערבי אותרו שלוש נפילות של פצצות מרגמה.	19 - 31 בדצמבר
בשטח ישראל אותרו חמש נפילות של פצצות מרגמה, שרובן נפלו בשטחים פתוחים. ב-24 בדצמבר אותרה נפילת רקטה בשטח פתוח בנגב המערבי. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.	21 - 28 בדצמבר

15 - 21 בדצמבר	15 פצצות מרגמה נורו לעבר הנגב המערבי. ב-20 בדצמבר נורו ונחתו בשטחים פתוחים 12 פצצות מרגמה. ב-19 בדצמבר נורו ונחתו שלוש פצצות מרגמה בשטחים פתוחים. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. ב-21 בדצמבר אותרה נפילת רקטה. היא נפלה בנגב המערבי. אישה צעירה נפצעה באורח קל.
8 בדצמבר	בשטח ישראל אותרו שתי נפילות של רקטות. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. כמו כן נורו שש פצצות מרגמה לעבר הנגב המערבי, שתיים מהן ב-7 בדצמבר וארבע ב-8 בדצמבר. בהתקפה ב-8 בדצמבר נפצע אזרח ישראלי באורח קל.
1 - 7 בדצמבר	בנגב המערבי תועדו שתי נפילות של רקטות ופצצת מרגמה אחת. ב-6 בדצמבר נפלה אחת הרקטות בנגב המערבי ולא גרמה לנפגעים או לנזק.
16 - 22 בנובמבר	שש פצצות מרגמה נורו לעבר ישראל. הן נפלו בשטחים פתוחים בנגב המערבי. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. לפחות אחת מפצצות המרגמה הכילה זרחן. ב-16 בנובמבר אותרה נפילת רקטה בשטח פתוח בנגב המערבי, שגרמה נזק לרכוש. ב-19 בנובמבר אותרו שלוש נפילות של רקטות, בהן רקטת גראד בקוטר 122 מ"מ באופקים. נגרם נזק לרכוש ולבעלי חיים.
6 בנובמבר	בנגב המערבי אותרה נפילה אחת.
26 - 31 באוקטובר	שתי פצצות מרגמה נורו לעבר כוח צה"ל שביצע פעילות ביטחונית שגרתית. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.
25 באוקטובר	מספר פצצות מרגמה נורו לעבר כוח צה"ל שערך סיורים שגרתיים. בנגב המערבי אותרו שלוש נפילות של פצצות מרגמה.
6 - 12 באוקטובר	נפילה אחת של פצצת מרגמה ונפילה אחת של רקטה אותרו בשטח ישראל.
27 בספטמבר - 5 באוקטובר	שתי רקטות נפלו בשטח ישראל בנגב המערבי.
22 - 26 בספטמבר	בשטח ישראל אותרה נפילת רקטה.
15 - 21 בספטמבר	תשע פצצות מרגמה נורו לעבר ישראל, שמונה מהן ב-15 בספטמבר. הן נפלו בשטחים פתוחים בנגב המערבי. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.
7 - 14 בספטמבר	עלייה בירי הרקטות לעבר הנגב המערבי. במהלך השבוע (שכלל את ראש השנה) אותרו תשע נפילות של רקטות בישראל. רובן נפלו בשטחים פתוחים. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.
1 - 6 בספטמבר	בנגב המערבי אותרה נפילה אחת. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.

<p>ב-16 באוגוסט נפלו שתי רקטות קסאם בצפון מערב הנגב. ב-17 באוגוסט בשעות הבוקר נורו שתי פצצות מרגמה לעבר כוח צה"ל סמוך לגדר הביטחון. שני חיילים נפצעו באורח קל. שתי פצצות מרגמה נפלו בשטח פתוח בצפון מערב הנגב. ב-16 באוגוסט מנעו כוחות הביטחון הישראליים תקיפה נגד כוחות צה"ל באמצעות מטען נפץ סמוך לגדר הביטחון בדרום רצועת עזה. אחד המחבלים נהרג - מבכירי הג'יהאד האסלאמי שהשתתף בחילופי האש לפני חמישה חודשים בהם נהרג חייל צה"ל- וחייל צה"ל נפצע באורח קל. ב-2 באוגוסט נורו שש רקטות לעבר ישראל. שלוש נפלו באילת, לא היו נפגעים. שתי רקטות נפלו בעיר עקבה שבירדן. אזרח ירדני נהרג וחמישה נפצעו, אחד מהם באורח קשה.</p>	<p>אוגוסט</p>
<p>ב-30 ביולי נפלה רקטת גראד בקוטר 122 מ"מ באשקלון. אישה אחת נפגעת הלים. ב-31 ביולי נפלה רקטה סמוך למבנה חינוך בנגב המערבי. לא היו נפגעים אך נגרם נזק כבד למבנה.</p>	<p>28 - 31 ביולי</p>
<p>ב-24 ביולי אותרו חמש נפילות של רקטות. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. ב-20 ביולי נורתה פצצת מרגמה לעבר כוח צה"ל בסיור שגרתי לאורך גדר הביטחון.</p>	<p>20 - 27 ביולי</p>
<p>פצצת מרגמה אחת נורתה לעבר חיילי צה"ל בסיור שגרתי לאורך גדר הביטחון.</p>	<p>14 - 19 ביולי</p>
<p>ב-24 ביוני נורו 12 פצצות מרגמה מאזור בית חאנון לעבר כוח צה"ל שעסק בפעילות ביטחונית שגרתית. שש פצצות נפלו בשטח ישראל. כמו כן הותקף הכוח באש מנשק קל. ב-28 ביוני נורתה פצצת מרגמה לעבר כלי רכב משוריין של צה"ל. נגרם נזק לרכב. ב-30 ביוני אותרה רקטה אחת בנגב המערבי. נגרם נזק למפעל מקומי.</p>	<p>24 - 30 יוני</p>
<p>שתי נפילות של רקטות אותרו סמוך לגדר הביטחון בנגב המערבי. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. מספר מטענים התפוצצו ונורו אמצעי לחימה קלים לעבר סיורי צה"ל סמוך לגדר הביטחון.</p>	<p>16 - 22 יוני</p>
<p>בנגב המערבי אותרה נפילה אחת. ב-9 ביוני התפוצץ מטען חבלה סמוך לכוח צה"ל בסיור שגרתי סמוך לגדר הביטחון בדרום רצועת עזה וב-14 ביוני סמוך לכוח צה"ל שביצע פעילות ביטחונית שגרתית בדרום רצועת עזה. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.</p>	<p>9 ביוני - 15 ביוני</p>
<p>ב-31 במאי אותרו שש נפילות של רקטות בשטח ישראל, שלוש מהן ב-31 במאי ושלוש ב-1 ביוני. כל הרקטות נפלו בשטחים פתוחים. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. ב-1 ביוני נורה טיל נ"ט לעבר כוח צה"ל שעסק בפעילות ביטחונית שגרתית סמוך לגדר הגבול בדרום רצועת עזה. בשתי הזדמנויות (1 ו-7 ביוני) תקף חיל האוויר חוליות שיגור רקטות שעמדו לירות רקטות לעבר הנגב המערבי. ב-1 ביוני בשעות הבוקר זיהה כוח צה"ל שני מחבלים שחצו את גדר הביטחון בדרום רצועת עזה. במהלך חילופי האש נהרגו המחבלים. ב-7 ביוני תקף כוח צה"ל חוליית מחבלי קומנדו בלב ים. ככל הנראה החולייה הייתה בדרכה לישראל מהים כדי לבצע פיגוע. ארבעה מחברי החולייה נהרגו.</p>	<p>1 - 8 יוני</p>

בנגב המערבי אותרו שבע נפילות של רקטות (חמש מהן ב-26 במאי). הרקטות נפלו בשטחים פתוחים. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.	26 - 31 במאי
שתי רקטות נפלו בשטח ישראל (19 ו-20 במאי). הן התפוצצו בשטחים פתוחים. ב-21 במאי חדרו שני מחבלים לשטח ישראל סמוך לנירים שבנגב המערבי. כוחות צה"ל ירו בהם והרגו אותם. ליד הגופות נמצאו שני כלי נשק ומחסניות. ב-21 במאי בשעות הערב, במהלך סיור שגרתי בדרום רצועת עזה, חייל נפגע באורח קשה מירי צלפים. ב-25 במאי זיהה כוח צה"ל פלסטיני חשוד נוהג בעגלה סמוך לגדר הביטחון. לאחר שהרחיק את עצמו מהעגלה, שככל הנראה הייתה ממולכדת, היא התפוצצה. לא היו נפגעים.	18 - 25 במאי
פצצת מרגמה נורתה לעבר כוח צה"ל שביצע פעולות שגרתיות סמוך לגדר הביטחון; מהנדסים אזרחיים העובדים בסמוך לגדר הביטחון וכוח צה"ל המבצע פעילות שגרתית סמוך למוצב כיסופים הותקפו בנשק קל (12 במאי); שני מטעני חבלה התפוצצו סמוך לכוח צה"ל שביצע פעולות שגרתיות בגדר הביטחון וגרמו נזק לגדר המערכת (14 במאי).	11 - 17 במאי
בנגב המערבי אותרה נפילה אחת. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. חיילי צה"ל הותקפו פעמיים בנשק קל סמוך לגדר הגבול.	4 - 10 במאי
ירי מנשק קל נפתח מספר פעמים על חיילי צה"ל שעסקו בפעילות ביטחונית שגרתית סמוך לגדר הגבול. לא היו נפגעים.	27 באפריל - 3 במאי
ירי מנשק קל כוון לעבר אזרחים העוסקים בפעילות לא צבאית ליד גדר הביטחון. לא היו נפגעים. באותו יום מצא כוח צה"ל שלושה מוקשים סמוך לגדר הביטחון במרכז רצועת עזה.	25 באפריל
ב-16 באפריל זיהה כוח צה"ל דמות חשודה, שככל הנראה ניסתה להניח מזימה סמוך לגדר הביטחון לאורך רצועת עזה, סמוך לכפר עזה. המחבל השליך רימון לעבר הכוח. כוח צה"ל השיב באש והרג אותו. בשעות הבוקר המוקדמות של ה-13 באפריל זיהה כוח צה"ל חוליית מחבלים בהנחת חבלה סמוך לגדר הביטחון סמוך למעבר כיסופים.	11 - 16 באפריל
בסך הנראה אותרו חמש נפילות של רקטות בשטח ישראל; ארבע נפילות נוספות נפלו בשטח רצועת עזה. כמו כן נורו שלוש פצצות מרגמה, שתיים מהן לעבר כוח צה"ל במהלך התקרית ב-26 במרץ. לא היו נפגעים. את האחריות לירי הרקטות ופצצות המרגמה נטלו הג'יהאד האסלאמי בפלסטין, החזית העממית לשחרור פלסטין וגדודי חללי אל-אקצא של פתח. ב-26 במרץ נהרגו קצין וחייל צה"ל וארבעה נוספים נפצעו סמוך למעבר כיסופים שבמרכז רצועת עזה. גדודי עז אלדין אל-קסאם, הזרוע הצבאית של חמאס, קיבלו אחריות על האירוע.	24 במרץ - 6 באפריל
עלייה משמעותית במספר הרקטות שנורו לעבר הנגב המערבי, תשע מהן אותרו. חמש רקטות נוספות נפלו בשטח רצועת עזה. ב-18 במרץ פגעה רקטה בחממה בנתיב העשרה והרגה פועל תאילנדי. הוא היה קורבן ירי הרקטות הראשון מאז מבצע "עופרת יצוקה".	16 - 23 במרץ

15 - 10 במרץ	שתי נפילות של רקטות מעזה נורו לעבר הנגב המערבי. לא היו נפגעים. ב-14 במרץ נורו יריות לעבר סיור ממונע של צה"ל שנע לאורך גדר הגבול. לא היו נפגעים.
25 בפברואר - 1 במרץ	ב-25 בפברואר 2010 מצא סיור משגר רקטות ורקטה סמוך לגדר הביטחון. המשגר פוצץ בפיצוץ מבוקר על ידי מומחי צה"ל. ב-1 במרץ ירה טנק של צה"ל לעבר חוליית פלסטינים שהתקרבה לגדר הביטחון סמוך לבית לאהיא שבצפון רצועת עזה, הרג מחבל אחד ופצע אחרים. בחיפוש באזור התגלתה מרגמה. טיל נ"ט נורה לעבר המחפשים. לא דווח על נפגעים.
23 - 17 בפברואר	שתי נפילות (ככל הנראה פצצות מרגמה) אותרו סמוך לגדר הביטחון בתוך רצועת עזה. החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין קיבלה אחריות לירי, שכוון נגד כוח צה"ל. ב-18 בפברואר התפוצץ מטען חבלה נגד סיור של צה"ל ופצע באורח קל חייל אחד.
16 - 10 בפברואר	בנגב המערבי אותרה נפילה אחת. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. ב-10 בפברואר אותרה חוליה של פלסטינים חשודים ונורתה סמוך למעבר ארז.
9 - 1 בפברואר	שתי נפילות רקטות (3 ו-7 בפברואר) אותרו בשטחים פתוחים סמוך לריכוזי אוכלוסייה. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.
31 - 21 בינואר	שתי נפילות של רקטות אותרו בשטחים פתוחים בנגב המערבי. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.
20 - 13 בינואר	שלוש נפילות של רקטות ונפילה אחת של פצצות מרגמה אותרו בשטחים פתוחים בנגב המערבי. כמו כן נורו ונחתו ברצועת עזה מספר רקטות ופצצות מרגמה. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.
12 - 6 בינואר	שבע נפילות של רקטות אותרו בישראל, רובן ב-7 בינואר. כמו כן נורה כוח צה"ל סמוך למעבר קרני (7 בינואר) ופצצה סמוך לכוח צה"ל שסייר לאורך גדר הביטחון (10 בינואר).
5 - 1 בינואר	בנגב המערבי אותרו שתי נפילות של רקטות. לראשונה מאז מבצע "עופרת יצוקה" אותרה נפילת רקטה בעיר נתיבות (2 בינואר). את האחריות קיבלה הזרוע הצבאית של החזית העממית לשחרור פלסטין. לא היו נפגעים. אישה אחת טופלה בהלם. כמו כן נורתה פצצת מרגמה לעבר כוח צה"ל סמוך לגדר הביטחון (4 בינואר) וארבע פצצות מרגמה נורו לעבר כרם שלום ורקטה לעבר מעבר כיסופים (1 בינואר).

שנת 2014

19 בדצמבר	רקטה שנורתה מרצועת עזה נחתה במועצה האזורית אשכול ולא דווח על נפגעים. בתגובה לתקיפה זו ביצעה ישראל את התקיפות האוויריות הראשונות שלה
-----------	---

<p>בשטח הפלסטיני מאז תום מבצע "צוק איתן". מטוסי חיל האוויר תקפו מחנה אימונים של חמאס בדרום רצועת עזה.</p>	
<p>רקטת קסאם ששוגרה מתוך רצועת עזה פגעה בדרום ישראל באזור אשכול. הרקטה נחשבה במקור לנפילה והתפוצצה בתוך עזה. בתגובה לתקיפה סגרה ממשלת ישראל את מעברי הגבול ארז וכרם שלום ב-1 בנובמבר, ופתיחתם מחדש יומיים לאחר מכן, ב-4 בנובמבר. מנגנוני הביטחון של חמאס עצרו 5 בני אדם שלדעתם עומדים מאחורי הפיגוע.</p>	<p>31 באוקטובר</p>
<p>לראשונה מאז נכנסה הפסקת האש לתוקף ב-26 באוגוסט, רקטה שנורתה משטח פלסטיני נחתה בישראל. הרקטה נחתה סמוך לגבול עזה, בין חבל אשכול לשטחי הנגב. אף ארגון פלסטיני לא קיבל אחריות על הפיגוע, לא דווח על נפגעים או על נזק.</p>	<p>16 בספטמבר</p>
<p>יותר ממאה רקטות נורו מעזה לעבר ישראל ביום שלישי ה-26 באוגוסט לפני ההכרזה על הפסקת האש. רוב הרקטות יורטו על ידי כיפת ברזל ולפחות 2 נפלו בשטח רצועת עזה. שני בני אדם נהרגו ונפצעו מספר רב של בני אדם מפגיעת מרגמה במועצה האזורית אשכול. בית באשקלון נפגע באורח ישיר. רקטה פגעה בגן שעשועים באשדוד.</p>	<p>26 באוגוסט</p>
<p>לפחות 130 רקטות ולפחות 30 מרגמות נורו ע"י חמאס לעבר ישראל ב-25 באוגוסט. חמאס לקח אחריות על שיגור רקטת M75 לעבר תל אביב. בשעות אחר הצהריים המאוחרות חלה עלייה דרסטית בירי מרגמות וירי הרקטות, כאשר כיפת ברזל יירטה רקטה אחת לכיוון נתב"ג. צה"ל הגיב לירי רקטות מלבנון באמצעות ירי פגזי ארטילריה לעבר מקור השיגור. כיפת ברזל יירטה רקטה מעל מרכז קניות ראשי באשדוד. רסיסים נפלו על תקרת הזכוכית של הקניון ופצעה מספר רב של אנשים. דווח על פצועים רבים.</p>	<p>25 באוגוסט</p>
<p>לפחות 60 רקטות ומספר לא מאושר של מרגמות נורו ב-24 באוגוסט ע"י חמאס לעבר ישראל. כמו כן נורו 2 רקטות מסוריה לרמת הגולן. הרקטות יורטו על ידי כיפת ברזל וחלקן נפלו בשטחים פתוחים בנגב. חמאס שב וניסה לירות לעבר תל אביב.</p>	<p>24 באוגוסט</p>
<p>ב-23 באוגוסט נורו 93 רקטות מרצועת עזה לעבר ישראל, בהן 2 רקטות שנורו מלבנון. דווח על פציעות מרובות ומבנים רבים ניזוקו.</p>	<p>23 באוגוסט</p>
<p>יותר מ-50 רקטות נורו מרצועת עזה לעבר ישראל ב-22 באוגוסט, בהן רקטה שפגעה בבית בשער הנגב והרגה ילד בן 4, דניאל טרגרמן. הוא נהרג מרסיסים והובא למנוחות בהמשך סוף השבוע. כמו כן נורו רקטות לעבר תל אביב.</p>	<p>22 באוגוסט</p>
<p>104 רקטות ו-12 מרגמות נורו לעבר ישראל ב-21 באוגוסט. לאחר ירי כבד של רקטות לעבר דרום ישראל בשעות הבוקר, נפצע אזרח ישראלי באורח קשה מרסיסים מפגיעת רקטה של חמאס בבניין בחבל אשכול. האישה השתתף בחגיגת יום ההולדת של בנו בבית הספר. מספר פרות נהרגו כאשר רקטה פגעה ברפת שבו שהו.</p>	<p>21 באוגוסט</p>
<p>168 רקטות נורו היום מעזה לשטח ישראל. לא דווח על נפגעים. חמאס ירה שתי רקטות לעבר מתקן גז ישראלי מול חופי עזה.</p>	<p>20 באוגוסט</p>

19 באוגוסט	50 רקטות נורו מעזה במהלך הפסקת האש. פעילי חמאס שברו את הפסקת האש בשעות הבוקר המוקדמות במטח של 5 רקטות, וישראל הגיבה בתקיפות אוויריות ב-25 מוקדים. אחת הרקטות פגעה בכביש באזור הנגב, ואחרות פגעו בשטחים פתוחים בחבל אשכול ובבאר שבע. לא דווח על נפגעים.
14 באוגוסט	רקטה אחת נורתה מעזה לעבר ישראל ונחתה בשטח פתוח בחבל אשכול. לא דווח על נפגעים.
13 באוגוסט	7 רקטות נורו מעזה לעבר ישראל, כיפת ברזל יירטה אחת והאחרות נפלו בשטחים פתוחים. לא דווח על נפגעים.
11 באוגוסט	שמונה רקטות נורו לחלקים נפרדים של ישראל שעות לפני תום הפסקת האש בת 72 השעות.
10 באוגוסט	כיפת ברזל יירטה ארבע רקטות ו-35 פגעו בשטחים פתוחים בחבל אשכול, שדרות ואשקלון. לא דווח על נפגעים.
9 באוגוסט	30 רקטות נפלו בשטחים פתוחים בחבל אשכול ובחוף אשקלון. לא דווח על נפגעים.
8 באוגוסט	עם תום הפסקת האש התחדש ירי הרקטות מעזה. ב-2 בלילה לפני תום הפסקת האש, מטח של "לפחות" 35 רקטות נורה לעבר ישראל.
4 באוגוסט	31 רקטות נורו לעבר ישראל תוך שעות ספורות. לא דווח על נפגעים.
3 באוגוסט	119 רקטות ופצצות מרגמה נורו לעבר ישראל וכיפת ברזל הפילה 8 רקטות. לא דווח על נפגעים.
2 באוגוסט	84 רקטות נורו לעבר ישראל, לא דווח על נפגעים.
1 באוגוסט	16 רקטות נורו לעבר ישראל, רבות מהן נפלו במועצה האזורית אשכול ובערי הנגב. לא דווח על נפגעים.
31 ביולי	32 רקטות נורו לעבר ישראל. 3 פצועים: בת 14 שחתכה את רגלה, גבר כבן 60 שנפל ונפצע באורח בינוני ופועל בניין סיני.
30 ביולי	141 רקטות נורו לעבר ישראל. איש לא נפגע.
29 ביולי	79 רקטות נורו לעבר ישראל. איש לא נפגע.
28 ביולי	לפחות ארבעה בני אדם נהרגו ולפחות שישה נוספים נפצעו, חלקם באורח קשה מירי מרגמות על חבל אשכול סמוך לגבול עזה, בשעות הערב המוקדמות של יום שני. במקום אחר נפלו שלוש רקטות בשטחים פתוחים. בחבל אשכול כיפת ברזל יירטה שלוש רקטות נוספות.
16-27 ביולי	814 רקטות נפלו בשטחים פתוחים ברחבי ישראל בין ה-16 ל-27 ביולי.

15 ביולי	לפחות 105 רקטות נורו לעבר ישראל לאחר שחמאס דחה את הצעת הפסקת האש. אזרחי ישראל נהרגו במעבר ארז מפגיעת מרגמה מעזה. שתי אחיות, בנות 11 ו-13 מכפר בדואי ליד באר שבע, נפצעו באורח קשה.
11 ביולי	שלוש רקטות נורו לעבר ישראל מדרום לבנון, אחת מהן פוגעת בשטח פתוח במטולה, ללא דיווח על נפגעים. מספר לא מאושר של רקטות שנורו מעזה יורטו בדרכן לחיפה, חדרה וזכרון יעקב. שריפה פרצה באשדוד לאחר שרקטה אחת פגעה בתחנת דלק ופצעה שמונה אנשים.
10 ביולי	שלוש רקטות נורו לעבר באר שבע, אך יורטו על ידי כיפת ברזל. בהמשך היום נפלו שתי רקטות בבאר שבע, אחת מהן גרמה לארבעה פצועים. רקטה אחת פוגעת באדמות חקלאיות סמוך למועצה האזורית באר טוביה. כמה רקטות נורו לעבר אשדוד, הרסו בית וגרמו לפיצוץ בתחנת דלק ופצעו אישה אחת. שני חיילי צה"ל נפצעו מידי מרגמות באשכול. ארבע רקטות יורטו מעל תל אביב; לא דווח על נפגעים.
9 ביולי	מחבלי חמאס בעזה נטלו אחריות על מספר לא מאושר של ירי רקטות. כיפת ברזל יירטה 21 מתוך 103 רקטות שנורו. לא דווח על נפגעים. נזק נגרם לבית באשכול ושרפה פרצה בירוחם.
8 ביולי	מבצע "צוק איתן" מתחיל. רקטות נורו לעבר תל אביב לראשונה מאז 2012. מספר לא מאושר של רקטות נורו לעבר ירושלים, תל אביב ובאר שבע ויורטו על ידי כיפת ברזל. לא דווח על נפגעים, רק על נזק קל בלבד. ירי הרקטות נמשך לאורך כל המבצע.
7 ביולי	חמאס טענה כי שיגרה 100 רקטות לעבר דרום ישראל. כיפת ברזל יירטה שלוש רקטות לעבר חבל אשכול. רקטה אחת פגעה בשטח פתוח בבאר שבע. רקטה אחת פגעה במועצה האזורית אשכול ופצעה חייל צה"ל אחד. חיילים הותקפו על ידי מטח רקטות בגבול עזה, חייל אחד מהם. צה"ל אישר 80 נפילות של רקטות ביממה האחרונה.
6 ביולי	שבע רקטות פגעו בשער הנגב, ארבע מהן פגעו בקיבוץ. שתי רקטות פגעו בחבל אשכול. נפילת רקטות אושר בשדרות ובחוף אשקלון.
5 ביולי	רקטה אחת נורתה לעבר המועצה האזורית אשכול, נחתה בשדה ופצעה באורח קל חייל צה"ל. מספר לא מוגדר של רקטות ומרגמות נורו בשעות אחר הצהריים לעבר דרום הארץ, אחת מהן יורטה על ידי כיפת ברזל. רקטה אחת נורתה לעבר באר שבע.
4 ביולי	ארבע רקטות נורו לעבר שדרות. אחת מהן יורטה על ידי כיפת ברזל. שתי רקטות שכוונו לאופקים יורטו על ידי כיפת ברזל. שבע רקטות נפלו בשטחים פתוחים בדרום הארץ. שבע רקטות נורו לעבר חבל אשכול. שתי מרגמות משוגרות לעבר שדרות. מספר לא מוגדר של מרגמות נורות לעבר כרם שלום. אין פציעות ידועות.
3 ביולי	רקטה אחת פוגעת בשדרות אחרי חצות. עשר רקטות נורו לעבר שדרות ודרום ישראל בשעות הבוקר המוקדמות. רקטה אחת נורתה לעבר אופקים. ארבעה בתים בשדרות נפגעו. מחנה קיץ נפגע, אבל הרקטה לא התפוצצה. לא דווח על נפגעים.
2 ביולי	מחבלים ירו חמש רקטות לעבר המועצה האזורית שדות נגב, שלוש רקטות לעבר אופקים, שתי רקטות לעבר אשקלון, שלוש רקטות לעבר חבל אשכול. בשעות אחר

	הצהריים פגעו תשע מרגמות באזור אשכול. כיפת ברזל יירטה שתי רקטות והשאר נחתו בשדות. לא דווח על נפגעים או נזק.
1 ביולי	מחבל ירה הלילה חמש רקטות לעבר אזור אשכול. אחת נופלה בשדה פתוח ליד המועצה האזורית. דווח על נזק לכלי רכב ולמפעל אריזות, אך לא היו נפגעים.
30 ביוני	מחבלים מעזה ירו 16 רקטות בשעות הבוקר המוקדמות. רוב הרקטות נפלו בשטחים פתוחים סמוך לאשקלון. אחת מהן גרמה נזק קל לבית אבות. אין נפגעים.
29 ביוני	ארבע רקטות נורו מעזה לדרום ישראל. שתיים יורטו על ידי כיפת ברזל ושתיים נפלו בשטח פתוח סמוך לגדר הגבול.
28 ביוני	מחבלים ברצועת עזה ירו מספר רקטות. שני מפעלים נפגעו בשדרות ופרצה שרפה. שאר הרקטות נפלו בשטח פתוח.
27 ביוני	שש רקטות שוגרו מרצועת עזה, ארבע נפלו בשטח פתוח ושתיים יורטו ע"י כיפת ברזל. ירי מרגמות גרם נזק לכלי רכב צבאי.
24 ביוני	שתי רקטות יורטו על ידי כיפת ברזל, ושלישית נוחתת בדרום סמוך לשדרות.
21 ביוני	רקטה נורתה לעבר מועצה אזורית חוף אשקלון וגרמה נזק לכביש באזור. בשעות הערב נורו שלוש רקטות לעבר המועצות האזוריות שדות נגב ושער הנגב. כל הרקטות התפוצצו בשטח פתוח. לא דווח על נזקים או נפגעים.
19 ביוני	רקטה שנורתה מעזה פגעה בשטח פתוח סמוך לשדרות. מאוחר יותר יורטה רקטה שנורתה לעבר אשקלון על ידי כיפת ברזל.
18 ביוני	שתי רקטות שנורו מעזה נפלו ביישוב מועצה אזורית שער הנגב וגרמו נזק קל למבנה.
16 ביוני	רקטה מעזה נחתה בשטח פתוח באזור אשקלון.
15 ביוני	סדרה של פיצוצים נשמעה בשעות הערב באשקלון, כאשר ארבע רקטות נורו מעזה. שתיים יורטו על ידי כיפת ברזל וגרמו לרסיסים ליפול ברחבי העיר. אין נפגעים או נזק משמעותי.
14 ביוני	מועצת חוף אשקלון מדווחת כי שתיים מתוך שלוש רקטות שנורו מעזה נפלו באזור. אין פצועים או נזק.
11 ביוני	רקטה אחת שנורתה מעזה נחתה בשדה פתוח בנגב המערבי מבלי לגרום נזק או לנפגעים.
1 ביוני	תקיפה לפנות בוקר באזור אשכול. רקטה אחת נחתה בשדה פתוח ולא נגרם נזק.
23 במאי	מועצה אזורית שער הנגב דיווחה על פיצוץ רקטה אחת בשטח פתוח. אין נזק או מפגעים.
1 במאי	רקטה פגעה בשטח פתוח בחבל אשכול. אין הפגעים או נזק.

פצצת מרגמה התפוצצה סמוך לגדר המערכת בדרום רצועת עזה. אין הפגעים או נזק.	24 באפריל
שלוש רקטות נפלו במועצות האזוריות חוף אשקלון ושער הנגב. אין הפגעים.	23 באפריל
מחבלים ירו שבע רקטות ביום האחרון של חג הפסח. שלוש רקטות פגעו באזורים לא מיושבים ולא גרמו נזק. נזק קל נגרם מרקטה שנפלה בשדרות.	21 באפריל
מחבלים מעזה שיגרו כמה רקטות לעבר דרום ישראל. לא דווח על נפגעים או נזק.	16 באפריל
פצצת מרגמה אחת נחתה סמוך לגדר הביטחון בשטח פתוח. בלילה נורו שתי מרגמות נוספות לעבר חיילים ישראלים. אין הפגעים.	13 באפריל
בשעות הבוקר המוקדמות נפלה רקטה באזור אשקלון. באותו ערב נחתה מרגמה בקיבוץ במועצה האזורית שער הנגב. דווח על נזק אך לא היו נפגעים.	9 באפריל
מחבלים בעזה יורים רקטה לעבר ישראל. לא דווח על נפגעים או נזק.	5 באפריל
במועצה האזורית חוף אשקלון התפוצצה רקטה בשטח פתוח סמוך לגדר הגבול. לא דווח על נפגעים או על נזק.	4 באפריל
שלוש רקטות נורו לעבר אילת ויורטו על ידי כיפת ברזל.	1 באפריל
לפחות 16 נפילות של רקטות אותרו בשטח ישראל, מתוך יותר מ-78 רקטות שירו מחבלים מעזה, במטח הרקטות הגדול ביותר מאז מבצע "עמוד ענן". כיפת ברזל יירטה לפחות חמש רקטות. בתגובה תקף צה"ל מוקדי טרור בצפון ובדרום רצועת עזה באמצעות ירי ארטילרי.	12 - 13 במרץ
סה"כ אותרו 13 נפילות של רקטות בשטח ישראל. השיא היה מטח של חמש רקטות שנורו לעבר אשקלון ב-15 בינואר. ב-20 בינואר נורו שתי רקטות לעבר אילת. לא היו נפגעים ולא דווח על נזק באף אחת מהתקיפות.	15 - 21 בינואר
שתי רקטות נורו מעזה לעבר ישראל זמן קצר לאחר שמנהיגי העולם ואורחיה עזבו את טקס הקבורה של ראש הממשלה לשעבר אריאל שרון. הרקטות נפלו בשטח פתוח סמוך לגדר הגבול. לא דווח על נפגעים או על נזק.	13 בינואר
שלוש פצצות מרגמה נורו לעבר אזור הסמוך לגדר הביטחון. לא היו נפגעים ולא דווח על נזק. האגפים הצבאיים-טרוריסטיים של החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין והחזית העממית לשחרור פלסטין קיבלו בנפרד אחריות לירי פצצות המרגמה.	8 בינואר
זוהתה נפילת רקטה בשטח פתוח בנגב המערבי. לא היו נפגעים ולא דווח על נזק.	2 בינואר

גן ילדים בדרום הארץ במהלך ירי רקטות מרצועת עזה. (צילום: סיון בסה, ארכיון הצילומים של קק"ל)

שנה 2020

שתי רקטות יורטו מעל אשקלון.	2 רקטות	26 בדצמבר
רקטה אחת נורתה לעבר אשקלון.	1 רקטה	21 בנובמבר
2 רקטות נורו לכיוון אשדוד וקיבוץ פלמחים. לא דווח על נזק או נפגעים.	2 רקטות	14 בנובמבר
שתי רקטות נורו לעבר אשקלון. רקטה אחת נפלה בשטח פתוח והשנייה יורטה על ידי כיפת ברזל.	2 רקטות	22 אוקטובר
מחבלים פלסטינים ברצועת עזה ירו רקטה לעבר ישראל, שכל הנראה התפוצצה בשטח פתוח.	1 רקטה	16 אוקטובר
מערכת כיפת ברזל יירטה שמונה מתוך 13 רקטות. לפחות שני בני אדם נפצעו וכמה מכוניות ניזוקו מרסיסים ליד קניון באשדוד. שישה אזרחים נפצעו.	13 רקטות	15 ספטמבר
לפחות 12 רקטות נורו מרצועת עזה לעבר ישראל. אחת מהן נחתה ביום שישי סמוך לבית בשדרות וגרמה לנזק רב.	12 רקטות	21 באוגוסט
שתי רקטות יורטו על ידי כיפת ברזל. מערייית שדרות נמסר כי בית אחד נפגע מרסיסים. ישראל י בן 58 נפצע קל מזכוכית	2 רקטות	16 באוגוסט

שבורה ובית סמוך לשדרות נפגע ישירות מרקטה. רק רכוש ניזוק.		
רקטה אחת שנורתה מעזה יורטה על ידי כיפת ברזל.	1 רקטה	2 באוגוסט
שתי רקטות פגעו בשטח פתוח בדרום ישראל ולא דווח על נפגעים או על נזק. רקטה שלישית יורטה על ידי כיפת ברזל.	3 רקטות	5 ביולי
שתי רקטות נורו מעזה ולא גרמו לנפגעים או לנזק.	2 רקטות	26 ביוני
רקטה אחת נורתה לעבר דרום ישראל ופגעה בשדה ריק.	1 רקטה	15 ביוני
רקטה אחת נורתה מעזה לעבר יישובים ישראלים הסמוכים לגבול לראשונה מזה יותר מ-40 יום.	1 רקטה	5 במאי
במהלך יום ראשון ושני נורו כ-90 רקטות מרצועת עזה לעבר ישראל, רובן על ידי הג'יהאד האסלאמי וכ-90% מהן לעבר אזורים מאוכלסים יורטו על ידי מערכת כיפת ברזל.	90 רקטות	23-24 בפברואר

בית בפתח תקווה שנפגע מרקטה ששוגרה מרצועת עזה (מאי 2021). קרדיט: דן באליטי עבור הניו יורק טיימס

דגשים עיקריים: בכל שלושת הנושאים של חקר המקרים, המרואיינים דיווחו על מגוון רחב של השפעות, כגון מחירים גשויים, אישיים, משפחתיים וחברתיים: עצב ודיכאון, מתח פוסט טראומטי, "עצירת חיים", עיכובים בקריירה, הפרעות בחיי המשפחה ובדידות חברתית.

רוב הנפגעים מעדיפים לקבל תמיכה ממשפחתם ומסביבתם הקרובה ולהסתמך על חוסן אישי וקהילתי. רוב המרואיינים העדיפו שלא לבקש סיוע מארגונים מקצועיים.

כאשר בוחנים את שינוי העמדות לגבי הסכסוך, מצאנו שההשפעה היא דו-צדדית. בקרב חלק מהמרואיינים ראינו הקצנה מסוימת בעמדות האישיות והגברת חוסר האמון, בעוד שחלקם האחר של המרואיינים ציין כי מה שקרה להם צריך להגביר את המאמצים למציאת פתרון לסכסוך. הם ראו את החוויה האישית שלהם כאירוע מבודד שנבע מהמצב הפוליטי של הסכסוך ולא הפכו אותו לעמדה של חוסר אמון כלפי הצד השני.

בקרב מרואיינים שהיו פחות מעורבים או חשופים לקשיים מצאנו ביטויים של הזדהות עם אלה שנחשפו למצוקות ולקשיים. חלקם דיווחו כי הם מבינים את הרדיקליזציה בעמדות וחלקם הושפעו באופן דומה על ידי האירועים. עם זאת, התגובות שלהם, בכל הרמות, היו הרבה יותר מתונות. בדומה לתגובות של נפגעים ישירים, היו כאלה שחיזקו את עמדותיהם התומכות בפתרון הסכסוך. המימצא המשמעותי ביותר הוא שהאירועים, גם הקיצוניים שבהם, לא השפיעו על אימוץ עמדות חדשות, אלא בעיקר העצימו את העמדות הקיימות. בין רוב המרואיינים, מקור העמדות השונות - תמיכה או התנגדות לתהליך השלום - הוא אידיאולוגי, דתי וקשור לסביבה ולשיוך חברתי.

מימצאים עיקריים

למרות שאזרחים רבים נחשפו באופן אישי לפיגועים, עבור רוב הציבור בישראל, מצבי המתח והלחץ נובעים מגורמים שונים. ניתן לומר, כי לאורך השנים התרגל הציבור הישראלי למצבי מלחמה וטרור¹. במהלך האינתיפאדה השנייה יכל הציבור הישראלי לחזות באופן סביר שלאחר פיגוע מסוים יתבצע אירוע נוסף של טרור - טרור קטלני הפך לחלק מדרך החיים האזרחית של המדינה - אבל אי אפשר היה לחזות היכן תהיה ההתקפה הבאה, מתי היא תתרחש ומי ייפגע. זהו גורם משמעותי של מתח וחרדה.

שלא כמו טראומות אישיות ומבודדות, כגון שוד או אונס, פיגועים הם אסונות שפוגעים בקהילה בגלים חוזרים ובמעגלים רחבים של הציבור, בדרגות שונות של חשיפה ופגיעה. מוסדות וסוכנויות שונים פועלים לאחר אסון כזה; בנוסף לצוותי ההצלה הם כוללים מספר שירותים נוספים, כגון, עובדים סוציאליים, רופאים, פסיכולוגים ומנהיגים דתיים וקהילתיים. זמן קצר לאחר פיגוע, הקהילה מוצפת פוליטיקאים ותקשורת, אבל הקורבנות נשארים בדרך כלל לבד. לכן הם חשים נטישה, כעס כלפי 'האויב' ואכזבה של הממשלה שלא הצליחה למנוע את הפיגוע. לפיכך, אנו מוצאים כי הקורבנות נוטים להעזר ולהיתמך על ידי המשפחה שלהם וכן הסביבה החברתית הקרובה שלהם ולא על ידי שירותים מקצועיים.

¹ ציפי ישראל, "מדד הביטחון הלאומי - מגמות בדעת הקהל בישראל" 2016 - 2012, INSS

בין רוב קורבנות הפיגועים שמענו מגוון רחב של מחירים - רגשיים, אישיים, משפחתיים וחברתיים: עצב ודיכאון, מתח פוסט טראומטי, עיכובים בקריירה, הפרעות בחיי המשפחה ובדידות חברתית. הם תפסו את החוויה האישית שלהם כאירוע בודד שנבע מהסכסוך, אך רובם לא הפכו אותו לכלל עמדה של חוסר אמן כלפי הצד השני.

מסקנה דומה נרשמה במחקר שערך ה-INSS ("החוסן הלאומי של ישראל: השפעת האינתיפאדה השנייה על החברה הישראלית", מאיר אלרן, 2006): "המסקנה המתבקשת מניתוח זה היא שהאינתיפאדה הפלסטינית, למרות קשייה ואורכה, לא שברה דפוסים נורמטיביים בעמדותיו ובהתנהגותו של הציבור הישראלי, יותר מכך, היא כנראה לא שברה את ההסכמה הלאומית בנוגע להתמודדות עם הפלסטינים".

בקרב התושבים המתגוררים בסמוך לגבול עזה מצאנו כי הם סובלים מהמתיחות הביטחונית המתמדת באזור, בין אם נפגעו במישרין ובין אם לאו.

רבים מן הילדים וחלק מן המבוגרים סובלים מתופעות של פוסט-טראומה (PTSD)². בנוסף, הביטחון העצמי של ההורים ביכולתם להגן על ילדיהם התערער. משמעות הדבר היא כי כל אזעקת "צבע אדום" מתפרשת מיד כאיום על חייהם. הביטוי החיצוני לכך הוא שתושבים אלה נמצאים כל הזמן בעמדת "היכונן". ילדים מתקשים מאוד להתרכז בלימודים ובאופן כללי לנהל את הפעילות היומיומית שלהם. המבוגרים מתקשים לתפקד בעבודה והמתח הרב שבו הם נתונים גורם להם גם להתפרצויות אלימות בתוך המשפחה. יותר ויותר אנשים סובלים מתסמינים של דיכאון. עם זאת, ניכר שחלקים גדולים של האוכלוסייה המקומית פיתחו התנהגות שנראית כמסתגלת למצב הקשה של חוסר ביטחון. חלק אחר של האוכלוסייה המקומית חי "על המזודות". אלה אנשים שחיים במצב של חרדה גבוהה מאוד, במצב שבין להישאר בית או לברוח מהאזור. זהו מצב, שבאופן טבעי, גורם להם להרגיש חסרי ביטחון וחסרי מנוחה.

גם כאן, התושבים מדברים על העובדה שהם מוצפים על ידי פוליטיקאים, פילנתרופים ואנשי מקצוע כפטריות אחרי הגשם, מבטיחים הבטחות ומציעים תוכניות מפתות - ואז נעלמים.

יש לציין כי התושבים בקרבת גבול עזה נתמכים על ידי שירותים קהילתיים מקצועיים³, בנוסף לתמיכה שהם מקבלים ממשפחותיהם ומהסביבה החברתית שלהם.

כאשר בוחנים את שינוי העמדות לגבי הסכסוך, ההשפעות היו בשני הכיוונים. בקרב חלק מן המרואיינים, ראינו הקצנה מסוימת בעמדות האישיות ועליה של חוסר האמן, ואילו בחלק האחר ראינו את ההשפעה ההפוכה; ההבדל מוסבר באמצעות ההשפעה של הסביבה החברתית בה חיים המרואיינים השונים ובעמדות הפוליטיות הקודמות שלהם.

² <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5567685,00.html>

³ הפעלת מענה נפשי לאוכלוסייה בשעת חירום. משרד הבריאות, צו מנכ"ל מס' 2018/7

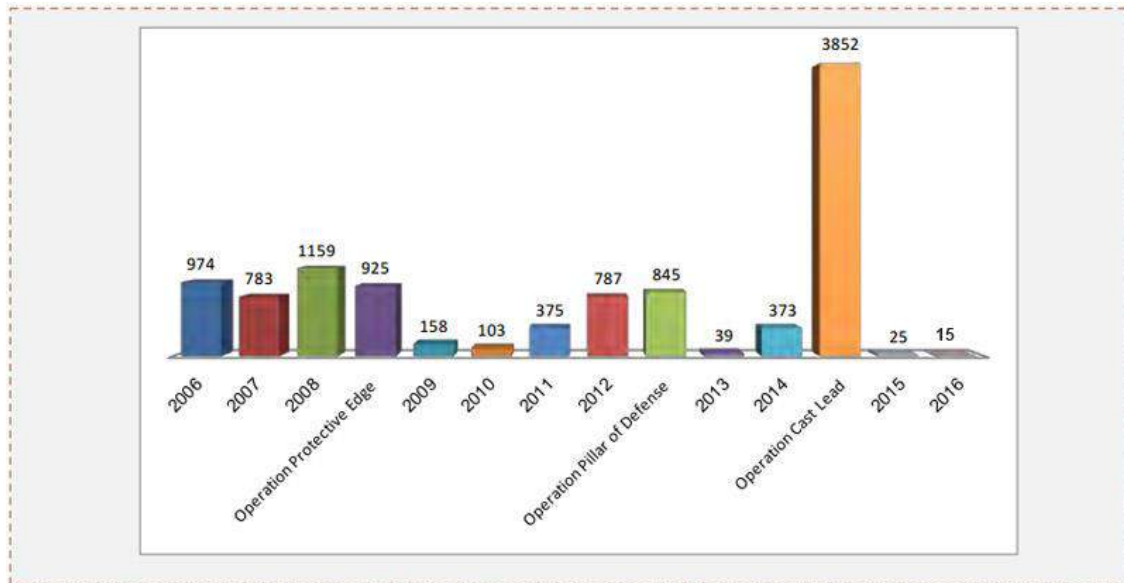
תושבי "עוטף עזה" – מימצאים (סקר ייעודי, 10-1 במרץ 2021)

כדי להדגים כיצד חוויות מחיי היומיום וחשיפה לאלמות יכולות להשפיע על האמון, נערכו שלושה סקרים ייעודיים בקרב קבוצות מובחנות של אזרחים עפ"י הנושא של מקרה הבוחן – כאן תושבי עוטף עזה אשר נפגעו או הושפעו, במידות שונות, מירי הרקטות ובלוני התבערה מרצועת עזה. בתוך קבוצת המדגם היו אנשים הסובלים או סבלו מרמות גבוהות של מתח ומצוקה עקב הסכסוך. כל קבוצת מדגם כללה כ-90 מרואיינים. שני שלישים מהמרואיינים נבחרו משום שסבלו מקשיים שנגרמו על ידי הסכסוך, בעוד ששליש, בכל סקר, היו נתונים לקשיים מיוחדים הרבה פחות או ללא קשיים מיוחדים. כמחצית מהמדגם היו בני נוער מתחת לגיל 30. הסקרים נערכו באמצעות פאנלים באינטרנט בין התאריכים 1-10 במרץ 2021. קבוצת המדגם כללה 85 משיבים: 56 (66%) נפגעו מהתקפות רקטות ובלוני תבערה; 29 (33%) – לא נפגעו.

- כמחצית מהמשיבים (47%) - הם או משפחותיהם - נפגעו בעקיפין בשנים האחרונות מהתקפות על היישובים הסמוכים לגבול עזה - חוו אזהרות אך לא פגיעה פיזית.
- כמחצית מהמשיבים (47%) בשנים האחרונות במידה רבה מאוד או במידה רבה כי חייהם נמצאים בסכנה כתוצאה מפיגועי טרור או רקטות מעזה.
- כ-33% מהמשיבים היו השיבו שחייהם או חיי משפחתם היו בסכנה בשנים האחרונות במידה רבה או במידה רבה מאוד.
- רוב מוחלט של המשיבים (82%) מודאגים או מודאגים מאוד מכך שיישובי עוטף עזה יסבלו בעתיד מהתקפות רקטות נוספות;
- רוב מוחלט (75%) מבין המשיבים היו מודאגים או מודאגים מאוד שישראל תסבול בעתיד מפיגועי טרור ורקטות;
- 42% מהמשיבים, תושבי 'עוטף עזה' חשו בשנים האחרונות במידה רבה או במידה רבה מאוד, כי חייו של בן משפחה נמצאים בסכנה ממשית של ירי רקטות מעזה.
- כ-33% מהמשיבים חוששים במידה רבה כי בשנה הקרובה עלולה לפרוץ מלחמה עם הפלסטינים או עם מדינה באזור;
- כשנשאלו **בעקיפין** על תושבים אחרים ב'עוטף עזה', 47% מהמשיבים סבורים כי הם חושבים שהסכסוך לעולם לא ייפתר. (21% מהתושבים לא שינו את עמדותיהם; 16% - יש לעשות מאמץ להגיע להסדר).
- כאשר **נשאלו ישירות** התשובות היו: 35% - יש לעשות מאמץ להגיע להסדר, 21% - לא יהיה שלום עם הפלסטינים בעתיד הקרוב, 28% - הסכסוך לעולם לא יוסדר.

לסיכום, אנו יכולים לראות **הבדלים קטנים** בעמדות בין משיבים צעירים ומבוגרים הקשורים לאפשרות להגיע להסכם. הן אלה שנפגעו מהסכסוך והן אלה שלא נפגעו, חלוקים כמעט באותה מידה לגבי האפשרות להגיע להסדר, או לגבי המאמצים שיש לעשות כדי להגיע להסכמה.

נפילות רקטות בישראל מאז כיבוש חמאס על עזה בשנת 2006
(נתונים נכון ל-13 בדצמבר 2016).

מקור: מרכז המידע למודיעין ולטרור ע"ש מאיר מאיר. נתונים אלה אינם כוללים ירי פצצות מרגמה או רקטות, שהיה כשל בשיגורן ונפלו בשטח רצועת עזה.

מ. בת 16, תושבת אחד הקיבוצים הסמוכים לגבול עזה (ראיון)
(14.1.2021)

מ' היא חלק מקבוצת נערות צעירות שהתארגנו לספר ברשתות החברתיות את סיפורם של התושבים הסמוכים לרצועת עזה, בדגש על מה שעובר על בני הנוער. רוב הטענות מופנות כלפי הממשלה - "הממשלה לא שמה לב לתושבי האזור" ... "אנחנו מחכים שראש הממשלה יפנה אלינו". "...עבורנו, כל "צבע אדום", כל אזעקה כזו תמיד מחזירה חרדות וטראומות... זה מחזיר אותנו למציאות בלתי נגמרת" ... "זו הייתה המציאות שלנו כאן במשך שנים...רקטות וטילים ובלוני תבערה ואש...והכל מסביב נהיה שחור..."

קבוצת מיקוד - סיכום תובנות מרכזיות

שתי קבוצות המיקוד נערכו על סמך הנתונים והמימצאים משלושת הסקרים הקשורים לשלושת המקרים. מטרת קבוצות המיקוד היא להעריך ולספק תובנות לגבי השפעת החשיפה למצוקות היומיומיות ולאלימות על מידת האמון כלפי הפלסטינים ועל תהליך השלום. קבוצת המיקוד התקיימה ב-8 באפריל 2021.

- המצב השורר בקרב היישובים הסמוכים לגבול עזה משפיע ישירות על חיי היומיום של התושבים עם שנאלצים לחיות עם תחושות של סכנה, קשיי יום-יום ומצוקות.

- קשיים מתמשכים אלה הם הסיבה העיקרית לאובדן האמון בקרב התושבים, הן כלפי הפלסטינים והן נגד הרשויות הישראליות. חלקם מדווחים על אובדן אמון בפלסטינים ועל הסיכויים הנמוכים להגיע איתם להסכם. בה בעת, יש בקרב התושבים תחושה של אובדן אמון כלפי ההנהגה הישראלית שלא עושה מספיק כדי לשנות את המצב.
- עמדת אובדן אמון מדווחת גם כלפי ההנהגה הפלסטינית.
- לכידות חברתית בקרב התושבים, יחד עם תחושת חוסן, מסייעים להם להתמודד עם הקשיים ומצוקות היום-יום.
- בה בעת, המשתתפים מציגים עמדות של חמלה כלפי תושבי עזה והזדהות עם סבלם, תוך שהם מודים כי הם אינם נושאים באחריות למצב. הם מדגישים שלמרות הכל, הם לא חשים שנאה כלפי הפלסטינים או הערבים, כולל הערבים אזרחי מדינת ישראל.
- עם זאת, העמדה הרווחת היא שהסיכויים להסדר עם הפלסטינים, לפחות בעתיד הנראה לעין, הינם נמוכים. הגורם העיקרי לכך הוא המתרחשות המתמשכת בין ישראל לחמאס, שהאחריות עליה מוטלת על שני הצדדים.
- עמדה משמעותית המתבטאת היא לגבי הפיצול (הפוליטי) הקיים בקרב הציבור הישראלי ותרומתו העודפת לאי קידום תהליך שלום.
- עם זאת, מגוון העמדות המובעות מסביר את העובדה, כי המצב הביטחוני וקשיי החיים הנובעים ממנו אינם משנים את עמדות העומק הפוליטיות בקרב תושבי האזור ונפגעי הטרור. אכן, כל אירוע אלים מחזק זמנית את חוסר האמון, אך הסיבה העיקרית לכך נעוצה ברקע ההיסטורי ובאווירה הכללית של החיים בקרבת גבול עזה ובסמיכות לאלימות שעלולה להתפרץ בכל רגע נתון.

סיכום עמדות הקבוצה במילותיה

- אנחנו ערניים ומפחדים.
- אנחנו לא אלימים.
- אנחנו לא שונאים פלסטינים או ערבים.
- אנחנו פסימיים לגבי העתיד.

הנושאים העיקריים של הדיון בקבוצת המיקוד

- ההשפעה הכללית של חיים בקרבת גבול עזה משפיעה על חייהם של התושבים.
- גורמי השפעה: מגורים באזור ו/או במדינת ישראל, או אירועים ספציפיים.
- דרכי השפעה: באילו תחומים ושלבי חיים (קיום פיזי, פוליטי/אידיאולוגי, אישי/פסיכולוגי/התנהגותי, עמדות וערכים, קשרי משפחה וקהילה ועוד).
- השפעה אפשרית על התנהגות אלימה או אגרסיבית.

- השפעה אפשרית על עמדות כלפי "אחרים" ויחסי אמון – עזה, ערבים, פלסטינים, ערביי ישראל, "אחרים" בחברה הכללית.
- שינוי עמדות כלפי הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

החיים ב"עוטף עזה" - דרכי ביטוי והשפעה

- לפיגועי הטרור השונים ולתקריות האלימות יש השפעה ברורה על אלה המתגוררים ביישובים הסמוכים לגבול עזה. חלקם חיים "ממש ליד החומה", בכרם שלום, למשל, חיים במרחק של כ- 200 מטרים מחומת עזה.
- הסכנה נתפסת ברמה הפיזית והקיומית וכן הנפשית, בעיקר בקרב בני משפחה ובעיקר ילדים.
- ילדים רבים מגיבים בדרכים קשות לאיום הבלונים. "הבלונים - בלתי נתפסים... הם מגיבים בבהלה ובוכים כאשר הם שומעים את אזעקת ירי הרקטות".
- בני משפחה וילדים סובלים מבעיות מתמשכות של פחד, חרדה, הפרעות שינה וכד'. רבים מטופלים במשך שנים על ידי אנשי מקצוע, מרכז חוסן, יועצים, וכיו"ב.
- יש דריכות גדולה ומתמשכת "לחיות במתח שאינו נורמלי עבור אנשים רגילים". הצהרות כגון "כל רעש, טריקת דלת, או כל 'בום' מקפיץ אותי". "אנחנו תמיד ערניים..." "כל רעש נשמע כמו אזעקה".
- ההשפעה המצטברת מתוארת כ"טראומה מתמשכת" של "מצב בלתי נשלט שהוא חלק מחיינו".
- רוב המתגוררים בקהילות הסובבות הביעו תחושות של ערנות וחוסר ביטחון, אבל היו גם משתתפים (במיעוט), כולל כאלה שחיו קרוב מאוד לגבול, שביטאו בטחון מוחלט בחיים באזור - "חיים במקום הבטוח ביותר בעולם", למרות ש"המצב יכול להיות הפוך".
- משתתף אחר, שגם אחותו הייתה בקבוצה, טען לרגשות הפוכים: "אחותי ואני סובלים מהפרעת דחק פוסט טראומטית, אין תחושות של ביטחון, אנשים רבים אינם מטופלים כראוי ויש הרבה אנשים פגועים נפשית קשה".
- בין ההשפעות הבולטות שהעלו המשתתפים היו רגשות וטיעונים כלפי הממשלה: "אנחנו מרגישים מוזנחים", "היעדר פתרון", "נוח שיש את כיפת ברזל ומה הלאה...", וביקורת על הזרמת הכספים לחמאס ב"שירות דולרים".
- ניתן היה להבחין בהשפעות שונות וביטויים שונים, בין האוכלוסיות השונות:
  - (1) תושבי הקיבוצים ב"עוטף עזה" דיווחו על חרדה וטראומה מתמשכת לצד התגברות התמיכה בתוך הקהילה ועזרה הדדית "אנחנו עטופים, מוכלים ומחוזקים".
  - (2) תושבי שדרות והמושבים דיברו על חרדה וטראומה מתמשכת ועל התמודדות אישית, יחידנית ועצמאית יותר.
  - (3) תושבים מאזורים אחרים ביטאו רגשות של חיים ב"מדינה אחרת" ושיש להם רגשות אחרים.

השפעת החיים בקרבת גבול עזה

- מספר משתתפים ציינו, בין היתר, את קיומה של "השפעה חיובית" בעיקר, של פיתוח "חוסן נפשי" - "לוקחים דברים בפרופורציה". החיים באזור והחשיפה לאירועים האלימים השונים סייעו להבין את החשיבות היחסית של נושאים ובעיות יומיומיות יחד עם התמודדות מתמשכת וחוויות מצטברות כתוצאה מאלימות.
- "השפעה חיובית" נוספת היא חיזוק תחושת הקהילה, שדווחה הן על ידי כל תושבי הקיבוצים והן ע"י תושבי שדרות. לכידות, סיוע קהילתי ואחריות הדדית נתפסים כאמצעי חשוב להתמודדות עם המציאות והאירועים, הן בזמני "המתנה" לאירועים או בתקופות של רגיעה לפני הסערה, והן בהתמודדות עם אירועים שקרו בעבר.
- התקופה הנוכחית (אפריל 2021) שקטה ורגועה יחסית, ותורמת לרגשות נוחים יותר, למרות שלאירועי העבר יש נוכחות והשפעה רבה. ציפייה ודריכות קיימות כל הזמן "גם כאשר שקט, צפוי אירוע" ו"כל דבר יכול לגרום לסבב נוסף של אלימות".
- אחד המשתתפים, במקור מן הקריות מתגורר כיום ב"עוטף עזה" ועובד במרכז, מתאר הבדל מוחלט בין שני העולמות: "מדינה אחרת לגמרי", "החיים בעוטף עזה שונים לחלוטין, לרעה"..."אנחנו שרוטים וערניים כל הזמן"..."וגם לטובה - איכות החינוך, הרגלי הצריכה, הקהילה ובכלל סדרי העדיפויות בחיים"..."בנוסף, הפכתי להיות ציוני יותר, ימני יותר ולאומני יותר...".
- ברור לכל המשתתפים כי החיים ב"עוטף עזה" מושפעים מממשקים שונים במצטבר, מעבר להשפעתו של אירוע בודד.
- ההתייחסות שונה בהקשר זה בין אלה החיים ביישובי העוטף (רוב חברי קבוצת המיקוד) לבין אחרים שחיים ביישובים מרוחקים יותר. התקופה הנוכחית, שהיא יחסית רגועה ובטוחה, ללא אלימות, יוצרת עבורם מציאות שונה ונוחה יותר.
- אלה המתגוררים בעוטף עזה "מקבלים פרופורציות שונות" בחייהם ובעדיפויותיהם, ומעריכים כי הם שונים משאר אזרחי המדינה, החיים באווירה וב"חוויות" שונות לחלוטין, גם אם באזורי הארץ האחרים התרחשו אירועי טרור בזמנים שונים.
- אחד המשתתפים התייחס להשפעת פיגועי הטרור בכלל, ברמה הלאומית, "אף על פי שכולם חיים בצל הטרור, ברור שהחוויה המשמעותית יותר נמצאת כאן בקהילות שלנו".

השפעה אפשרית על התנהגות אלימה או תוקפנית

- המשתתפים ציינו דריכות וחששות מתמידים, אך התקשו לראות קשר ברור בין קשיי החיים ליד עזה לבין רגשותיהם, או התנהגות אפשרית של אלימות/תוקפנות.
- היו שטענו כי הניסיון והחוסן שנבנו אותם למוכנים יותר להתמודד עם אלימות ובוודאי שהם עצמם לא הפכו אלימים יותר.
- עמדה דומה דוחה את האפשרות של "עצבנות או תוקפנות", והיא באה לידי ביטוי בהצהרה כי "בזמנים מתוחים הדברים הטובים ביותר באמת יוצאים", כולל האנושיות, הרצון לעזור, להיות רגוע, וכך הלאה.

יחס ואמון כלפי "אחרים"

- המשתתפים ציינו תחושות ברורות של אובדן אמון כלפי פלסטינים, בין אם הם מעזה ובין אם מהגדה המערבית.
- משתתף מבוגר יחסית שהיה פעיל ומעורב שנים רבות במיזמים משותפים לחיזוק הקשרים בין ישראלים לפלסטינים, ואף התנדב לפעילות הומניטרית, הביע תחושות ברורות של אכזבה ואובדן אמון, לצד שינוי חד בעמדות הפוליטיות ומעבר משמאל לימין: "מעבר חזק ימינה".
- המשתתפים ציינו ירידה כללית באמון, הן בהנהגות הפלסטיניות והן בהנהגות הישראליות, בשל היעדר פתרון, מצב שלילי מתמשך, היעדר דיאלוג וכד'. "חוסר אמון בכלום" - מערכות ופוליטיקאים.
- עמדות מושפעות בדרך כלל גם על ידי השכיחות של אירועים או השקט היחסי כיום.
- רבים מן המשתתפים חשים רגשות אמפתיה וחמלה כלפי הפלסטינים/תושבי עזה, לצד חששות ואובדן אמון. "יש לנו הרבה חמלה לצד השני, התושבים לא אשמים...". תושבי עזה אומללים בעצמם ואנחנו לא מאשימים אותם במצבם".
- בקבוצה לא היו ביטויי שנאה כלפי הפלסטינים - "יש בורות בשנאה"; "שנאה היא לא השיח שאנחנו רוצים לנהל". תחושות אלה קיימות לצד החשיפה לאירועים אלימים ואיומים, מתוך הבנה כי "גם הפלסטינים סובלים" וכי "השנאה לא תוביל לשום מקום".
- גם אלה שהצהירו בקבוצה כי הם עברו לימין הפוליטי, הביעו הבנה למצוקתם של הפלסטינים, לצד ההכרח לבצע "חיסול ממוקד של מחבלים" כאשר יש לעשות זאת, לדברי אחד המשתתפים.
- באשר ליחס ולאמון כלפי "אחרים" בחברה הלא-פלסטינית, כגון ערביי ישראל, לא נאמרה כל אמירה או תחושה שלילית בקבוצה – "אין לי שום דבר נגד ערביי ישראל".
- מספר אמירות קיצוניות נאמרו כלפי הבדואים בדרום, לנוכח המציאות הבעייתית הנוכחית - פשע, אלימות ועבריינות - "אני לא אוהב אותם", "יש בעיות התנהגות חמורות בקרב הבדואים בבאר שבע".

סיכויים לפיוס עם הפלסטינים

- יש תמימות דעים ופסימיות לגבי הסיכויים ליישוב הסכסוך.
- האשמה בהיעדר שינוי ונכונות להגיע להסדר מוטלת על שני הצדדים וההנהגות הרלוונטיות. "המנהיגות נדרשת לעשות משהו..."; "הממשלה שלנו לא מאפשרת הסכם"; "המצב גרוע ואנחנו לא רואים פתרון".

- היו כאלה שראו "אנרכיה פה ושם, אין דיאלוג, אין ניסיון אמיתי להגיע להסכם, נוח להתגלגל ואין אומץ להחליט"; "הפיצולים בצד הישראלי תורמים לקושי"; "שלום נחוץ בינינו תחילה".
- היו כאלה שעשו הבחנה בין ממשלת ישראל לבין הנהגת חמאס וההנהגה הפלסטינית - "אנחנו זהירים יותר, הממשלה הפלסטינית אינה ברורה ולא בטוחה"; "הם, הפלסטינים לא חיים במדינה דמוקרטית".

לסיכום, המימצא המשמעותי הוא כי האירועים, גם הקשים ביותר, לא השפיעו על אימוץ עמדות חדשות, אלא רק העצימו עמדות קיימות, כאלה התומכות בתהליך השלום והן באמון, כמו גם עמדות הפוכות, של חוסר אמון והעדר תמיכה בכל הסדר. בין כל המראיינים – מקור העמדות השונות – תמיכה או התנגדות לתהליך השלום – הוא אידיאולוגי, דתי וקשור לסביבתם ולהשתייכותם החברתית. ב-20 השנים האחרונות, מאז החלה האינתיפאדה השנייה, החלה ישראל לטפח את ה"חוסן החברתי", מושג הנכלל במושג אחר - "חוסן לאומי". בעקבות אירועי האינתיפאדה הוגדר "חוסן חברתי" כ"אינדיקטורים התנהגותיים ומודעים לחוסנה של החברה הישראלית לנוכח הפיגועים במהלך האינתיפאדה"⁴. מאז, ארגונים ומוסדות רבים מודדים את החוסן האישי, הקהילתי, החברתי והלאומי של ישראל, תוך שימוש בכלים שונים, ומפרסמים דו"חות על ממצאיהם האמפיריים. בשנת 2007, לאחר מלחמת לבנון השנייה, הוקמה רשת של 15 מרכזי חוסן קהילתיים באזורים הנמצאים תחת איום ביטחוני, ביישובי עוטף עזה ויישובי הצפון הסמוכים לגבול לבנון. פרויקט זה משותף למשרד הבריאות, משרד הביטחון, משרד החינוך, משרד האזרחים הוותיקים, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, הרשויות המקומיות וקואליציית הטראומה הישראלית. המושג "חוסן קהילתי" המשמש בבסיס הפעילות של מרכזים אלה, בא לידי ביטוי במגוון רחב של שרותים: מפגשים קבוצתיים, הדרכה להורים וילדים על דרכים להתמודדות עם איום ביטחוני, מתן סיוע ותמיכה לתושבים נזקקים והקמה ותפעול של צוותי חירום וחוסן מקומיים ושכונתיים. מחקרי דעת קהל וסקרים, המתפרסמים בישראל, מגלים פעם אחר פעם כי הציבור הישראלי התרגל לחיות לצד איומי הטרור והמלחמה, החוזרים ונשנים, שלמרבה הצער, מתממשים מעת לעת גם במציאות (למשל, מחקרי דעת הקהל השנתיים שפרסם ה-INSS⁵).

אין מקום אחר בעולם שבו ננקטים פעולות לפיתוח חוסנם של ילדים כפי שנעשה בישראל, לא רק ביחס לגודל האוכלוסייה אלא גם במונחים אבסולוטיים. במהלך השנים, מאות אלפי ילדים ישראלים התנסו ב'פעילויות חוסן' לחיזוק בריאותם הנפשית. התפתחות החוסן בקרב ילדים וגיוס צוותי חינוך בבתי הספר כדי לעשות זאת, נובעים מן התפיסה כי פעילויות המתבצעות בתוך בית הספר יכולות למתן את ההשפעות ארוכות הטווח של הטרור על ילדים ונוער. אורינטציה זו, כי פעולות הנוגעות למצב הביטחוני היו חיוניות בבתי הספר, הייתה התפיסה המקצועית העיקרית של משרד החינוך בתחילת שנות האלפיים. בתגובה לפיגועים הרבים, שהתרחשו באינתיפאדת אלאקצא, הקים המשרד בשנת 2003

⁴ כנס הרצליה, 2003

⁵ INSS - המכון למחקרי ביטחון לאומי, אוניברסיטת תל אביב

יחידה לטיפול במצבי לחץ וחירום. תוכנית ההתנתקות (מעזה) ומלחמת לבנון השנייה היו גם הן אבני דרך בפיתוחה והרחבת פעילותה של יחידה זו.

לאורך כל הדרך, הטכניקות שסדנאות החוסן מנסות להקנות למשתתפיהן – מורים ותלמידים – פועלות בשני ממדים: מצד אחד, הן נועדו לפתח מודעות לכל מגוון הרגשות האנושיים המתעוררים תחת איום קיומי, לתת להם שמות, לאפשר ואף לעודד ביטויים מילוליים ואחרים שלהם, כך שביטויים שונים ומגוונים ייחשבו לגיטימיים וייתפסו כנורמליים; מצד שני, המטרה היא לא רק להביע את הרגשות האלה, אלא גם להבטיח שהם יעובדו באופן מודע ולא יונחו בצד כרגשות גולמיים. לכן, תוכניות החוסן מציעות כלים לשליטה ברגשות "מזיקים" מבחינה חברתית (כמו כעס שיכול להוביל להתנהגות אגרסיבית).

מימוש תוכניות החוסן חשף גם הבדלי עמדות בין שחקנים שונים והציף רבדים שונות של הפוליטיקה המקומית. אחד המחקרים⁶ מציין את הפער בין המצוקה החברתית והכלכלית שמביעים תושבי שדרות, לבין השפה הפוליטית שבה הם מבטאים את הבעיות בפניהן הם עמדו ולבין שיח החוסן הרגשי של אנשי המקצוע בתחום בריאות הנפש שבאו לעזרתם. שיח רגשי זה עבר תהליך של דה-פוליטיזציה. לכן, הסכסוך שהפך להיות חלק מ"מציאות חיינו", עבר תהליך נורמליזציה.

כל הנקודות לעיל משתלבות בהסבר מדוע הציבור הישראלי מושפע פחות ופחות ממצבים קשים הנובעים מהסכסוך.

המלצות

המצב בגבול עזה מורכב ביותר. על פניו, זהו חלק מהסכסוך הישראלי-פלסטיני, אך המציאות מורכבת הרבה יותר, שכן חמאס, השולט בעזה, מצוי בסכסוך קשה לא פחות עם הרשות הפלסטינית. ישראל וחמאס ישתפו פעולה נגד הרשות הפלסטינית; והרשות הפלסטינית, יחד עם ישראל, תפעל נגד חמאס.

למעשה, שלושת השחקנים המעורבים – ישראל, חמאס והרשות הפלסטינית – מסוכסכים, כולם עם כולם, אך במצבים טקטיים מסוימים, כל זוג שחקנים ישתף פעולה, בדרך כלל בחשאי, וישמשו חזית נגד ה"שחקן" השלישי. לפיכך, חמאס והרשות הפלסטינית יפעלו נגד ישראל; ישראל וחמאס ישתפו פעולה נגד הרשות הפלסטינית; הרשות הפלסטינית, יחד עם ישראל, תפעל נגד חמאס.

בכל מקרה, כאשר מתמודדים עם הסכסוך בין ישראל לחמאס, והשלכותיו החמורות על האוכלוסייה המקומית, משני צידי הגבול, לא מדובר על הסכם שלום, אלא על "הסדרה", מעין "הודנא", ארוכת טווח ככל האפשר.

"ההסדרה", אם תושג, לא תתבסס על משא ומתן ישיר בין ישראל לחמאס, אלא על הסכמות שיושגו בתיווך מצרי במעגל המרכזי ובסיוע שליח האו"ם ומדינות נוספות, כגון קטאר ומדינות אירופה.

⁶ פרידמן-פלג, קרן וגודמן, יהודה (2010). מהתערבות פוסט-טראומטית ועד חיסון הגוף החברתי: פרקטיקה ופוליטיקה של תוכנית חוסן בפריפריה. תרבות, רפואה ופסיכיאטריה 34(3): 421-442.

הרשויות הישראליות

- על ישראל להיות שותפה מרכזית, יחד עם מדינות האזור והקהילה הבינלאומית, בגיבוש תוכנית רחבת היקף לשיקום רצועת עזה - תשתיות, כלכלה ושיפור חיי האוכלוסייה האזרחית.
- תוכנית השיקום תמלא תפקיד מרכזי בהסדרת "הודנא", שחייבת לכלול את החזרת גופות החיילים הישראליים והאזרחים הישראליים החיים המוחזקים בידי חמאס: ארון שאול והדר גולדין והאזרחים אברה מנגיסטו, הישאם שעבאן א-סייד וג'ומאה איבראהים אבו עאנימה.
- במסגרת ה"הודנא" על ישראל להבטיח כי גורמים בינלאומיים מוסכמים יפקחו על הנושאים והאיזומים הביטחוניים, ובראשם אי הכנסת חומרים ואמצעי לחימה שעשויים לשמש לפעילות אלימה נגד ישראל.
- עם השגת ה"הודנא" על ישראל להסיר את כל הסנקציות המוטלות על רצועת עזה.
- בטווח הארוך, על ישראל לחתור להסכם שלום עם הרשות הפלסטינית, שיכלול גם את רצועת עזה. ההסדרה "הודנא" עם חמאס יכולה לשמש "קרבן קפיצה" למטרה זו.

חמאס

- על חמאס לחתור להסדר "הודנא" עם ישראל, במסגרתו תוגדר התוכנית המקיפה לשיקום הרצועה.
- על חמאס לחתור להסכם פיוס עם הרשות הפלסטינית ולהשתלב בהמשך במערכת המימשל הפלסטינית.
- בהמשך, אם וכאשר יושג הסכם שלום בין ישראל לפלסטינים, על חמאס להיות חלק ממנו.

הרשות הפלסטינית

- על הרשות הפלסטינית, כישות העיקרית המייצגת את הפלסטינים, להיות שותפה מרכזית בתוכנית לשיקום הרצועה.
- על הרשות הפלסטינית לחתור להסכם פיוס עם חמאס.
- בהמשך, אם וכאשר יושג הסכם שלום בין ישראל לפלסטינים, על חמאס להיות חלק ממנו.

ארגוני חברה אזרחית

- ככל שארגוני החברה האזרחית, הן בעזה, הן ברשות הפלסטינית והן בישראל, יהיו מעורבים בתוכניות השיקום של עזה, כך תהיה השפעה משמעותית וממשית יותר של תוכניות אלה.
- שיתוף פעולה בין ארגוני חברה אזרחית יוסיף רמה של מחויבות לטובת כל הצדדים.

הקהילה הבינלאומית

- הקהילה הבינלאומית – האו"ם ומדינות אירופה ושאר העולם – צריכה להיות שותפה מרכזית בתוכנית הפיקוח על השיקום והביטחון בעזה.
- על קטאר להציב תנאים לתמיכתה הכלכלית בעזה (ובמשטר חמאס) בהשתלבותה המלאה של חמאס בתוכניות לשיקום עזה, לרבות מילוי התחייבויות לישראל: החזרת גופות החיילים והאזרחים הישראליים והימנעות מכל פעילות עויינת.

[This research is part of a joint Palestinian-Israeli Project on "Mapping Sources of Mutual Distrust in Palestinian-Israeli Relations" funded by the European union. The content does not necessarily reflect the views of the European union.]